

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ

До 70-річчя Сергія Олександровича Висоцького

15 липня 1993 р. Сергію Олександровичу Висоцькому, доктору історичних наук, відомому досліднику культури Київської Русі виповнилося 70 років. Його наукове життя, яке нараховує понад 40 років, пройшло в стінах Інституту археології АН України та Софійського музею.

Головним об'єктом досліджень ученого був Софійський собор, де з 1956 р. після закінчення Київського університету ім. Т. Г. Шевченка 10 років працював С. О. Висоцький на посаді старшого наукового співробітника. Його наукові інтереси в першу чергу пов'язані з вивченням давньокиївських графіті — написів та малюнків XI—XIV століть, що збереглися у Софійському соборі та інших стародавніх архітектурних пам'ятках Києва. Саме працюючи у Софійському музеї, вчений написав першу монографію по графіті «Древнерусские надписи Софии Киевской XI—XIV вв. Выпуск 1» (К., 1966), яка привернула увагу наукової громадськості, оскільки в ній було опубліковано важливі матеріали, пов'язані за змістом не тільки з літописними повідомленнями, але і такі, що репрезентували київську писемну школу, свідчили про київську говірку XI—XII ст.



З серпня 1967 р. С. О. Висоцький працює в Інституті археології АН України, куди він був запрошений на посаду старшого наукового співробітника. В стінах Інституту у відділі слов'яно-руської археології вчений продовжував успішно вивчати киеворуську епіграфіку, результатом чого було створення ним «Корпусу епіграфічних пам'яток Києва», до якого увійшли графіті з Софійського собору, церкви Михаїла Видубицького монастиря, руїн Успенського собору Києво-Печерського монастиря, Золотих воріт, Кирилівської церкви та ін. Матеріали корпусу було видрукувано у трьох монографіях: «Древнерусские надписи Софии Киевской XI—XIV вв. Выпуск 1.» (К., 1966); «Средневековые надписи Софии Киевской (по материалам граффити XI—XVII вв.)» (К., 1976); «Киевские граффити XI—XVII вв.» (К., 1985).

Дослідження С. О. Висоцьким давньокиївських графіті провадилося на стикові різних дисциплін: археології, історії та мовознавства і тому вимагало від автора великої ерудиції. Київські графіті дуже важливі для вивчення походження та поширення киеворуської писемності. Неабияке значення в цьому має знахідка серед графіті Софійського собору азбуки неповного складу, яка не є вже грецьким алфавітом, але ще й не кирилиця, що вказує на еволюційний розвиток кирилівської писемності.

Результатом досліджень С. О. Висоцьким киеворуської епіграфіки стали кандидатська дисертація на тему «Давньоруські написи Софії Київської XI—XIV ст.», яку він захистив у 1967 р. та докторська дисертація на тему «Середньовічні написи Софії Київської (за матеріалами графіті XI—XVII ст.)», захищена в Інституті археології АН України у 1978 р.

Серед наукових інтересів С. О. Висоцького, крім киеворуської епіграфіки, ще й вивчення давнього фрескового живопису Софійського собору, зокрема світського. І в цій галузі він досяг значних успіхів, особливо в атрибуції загадкових композицій у вежах собору, яку вчений аргументував у своїй монографії на цю тему («Светские фрески Софийского собора в Киеве». — К., 1989) і пов'язав із зображенням княгині Ольги на прийомі у Константина Багрянородного у Царгороді.

С. О. Висоцький пов'язав археологічні дослідження з вивченням архітектури Золотих воріт та Софійського собору. У 1970—1973 рр., працюючи у Київській постійно діючій археологічній експедиції він провів ретельне архітектурно-археологічне дослідження Золотих воріт, матеріали якого були використані при реконструкції пам'ятки. Варто зазначити, що саме С. О. Висоцький був ініціатором та натхненником відбудови пам'ятки з метою її збереження.

С. О. Висоцьким, крім згаданих монографій, було написано і надруковано 120 наукових статей, а також науково-популярні книги: «Генуезька фортеця в Судаку» (К., 1972); «Про що розповіли давні стіни» (К., 1976); «Золотые ворота в Киеве» (К., 1982); «Княгиня Ольга і Анна Ярославна — славі жінки Київської Русі» (К., 1991). Ним же написано важливі розділи з культури Київської Русі у колективних монографіях: «Історія Української РСР», «Історія Києва», «Археологія Української РСР» тощо.

Наукова діяльність С. О. Висоцького була відзначена кількома нагородами: у 1979 р. премією АН України по історії за монографії «Древнерусские надписи Софии Киевской XI—XIV вв.» та «Средневековые надписи Софии Киевской XI—XVII вв.»; у 1982 р. Грамотою Президії Верховної Ради України за збереження і відбудову Золотих воріт; у 1983 р. Державною премією України за досягнення у науковій роботі.

У 1982—1985 роках С. О. Висоцький очолював Сектор археології Києва Інституту археології АН України, з 1985 р. він провідний науковий співробітник-консультант Інституту. Протягом багатьох років учений займався питанням охорони пам'яток археології, був головою первинної організації Товариства охорони пам'яток історії та культури Інституту археології, членом Вченої ради інституту та Спеціалізованої ради для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук при Інституті археології АН України.

Нині С. О. Висоцький на заслуженому відпочинку. Проте він не припиняє своєї наукової діяльності, продовжуючи дослідження в галузі культури Київської Русі, зокрема історії киеворуської писемності. Колеги і всі шанувальники С. О. Висоцького щиро вітають ювіляра і зичать йому доброго здоров'я та подальших успіхів у науковій роботі.

До ювілею Галини Тихонівни Ковпаненко

Цей рік — ювілейний для Галини Тихонівни Ковпаненко. Відомий скіфолог — вона зробила вагомий внесок у розробку різних проблем передскіфського, скіфського та сарматського часів на Україні. Нею видано понад 70 наукових праць, проведено багато експедицій, досліджено пам'ятки, що мають принципове значення для археології раннього залізного віку та інших епох.



Науковий світогляд Галини Тихонівни формувався у повоєнні роки в колі таких видатних фахівців як І. В. Фабриціус, Є. Ф. Покровська, Б. М. Граков, О. І. Тереножкін та ін. В ті часи у великих експедиціях співробітничали фахівці різних напрямків. Саме в цих експедиціях сформувалася висока вимогливість Г. Т. Ковпаненко до якості польових робіт, вміння розпізнати та дослідити пам'ятки різного типу. Бажання розкрити нове, незнане — це справжня насолода для Галини Тихонівни. Певне тому так багато щасливих відкриттів випало на її долю.

Хоча початок творчої біографії Галини Тихонівни пов'язаний зі степом, де вона ще студенткою працювала в Нікопольській експе-